



Dekolonizacja Afryki. Polityka apartheidu

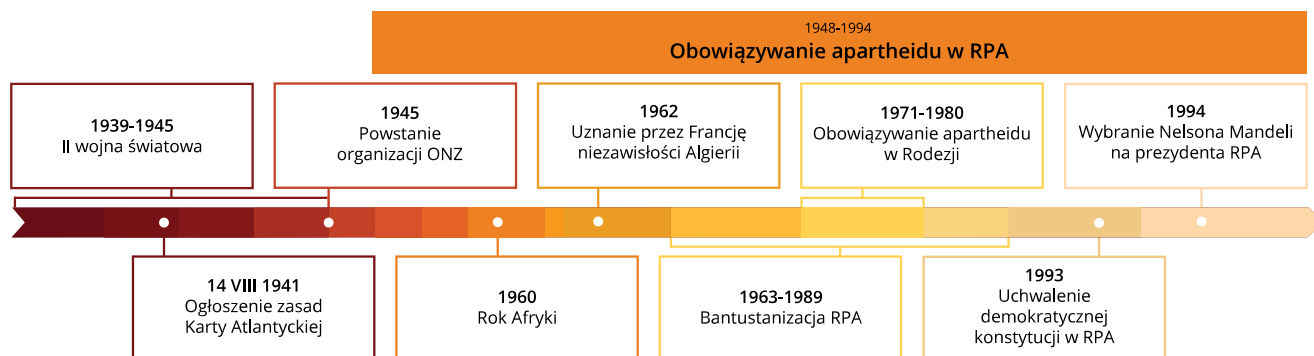
- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Symulacja interaktywna + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Komunikat końcowy konferencji krajów Azji i Afryki w Bandungu, 24 kwietnia 1955 r. (fragmenty)*, [w:] *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002, s. 328–329.



Po II wojnie światowej w polityce dawnych mocarstw kolonialnych nastąpiła znacząca zmiana. Spośród państw, które ten konflikt przegrały, Niemcy nie miały już posiadłości zamorskich (od końca I wojny światowej), swoje kolonie straciły również Włochy. Francja i Wielka Brytania zaś nie miały już statusu mocarstw i brakowało im środków na utrzymanie władzy poza kontynentem. Duży wpływ na sytuację w koloniach miały przemiany kulturowe zachodzące w Afryce – mieszkańcy kolonii coraz częściej i głośniej domagali się prawa do własnych państw. Mówiła o tym także Karta atlantycka, a ONZ postulowała wprowadzenie w życie prawa do samostanowienia.



Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wymienisz przyczyny dekolonizacji Afryki.
- Przedstawisz przebieg dekolonizacji Afryki.
- Wyjaśnisz, czym jest neokolonializm i apartheid.

Dekolonizacja Afryki

W Afryce [dekolonizacja](#) rozpoczęła się pod koniec lat 50. Niepodległość uzyskały wtedy Maroko, Sudan i Tunezja oraz Ghana i Gwinea. W 1960 r. Zgromadzenie Ogólne [ONZ](#) uchwaliło deklarację wzywającą do likwidacji kolonializmu. Niepodległość uzyskało wówczas aż 17 kolejnych państw afrykańskich; rok ten nazwany został Rokiem Afryki.



Ahmad Ben Bella, pierwszy prezydent Algierii.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Najtrudniejszą drogę do niepodległości przeszła Algieria, ponieważ mieszkała w niej na stałe bardzo duża liczba francuskich osadników. Wojna o uzyskanie niepodległości rozpoczęła się tam w 1954 r. i trwała aż osiem lat. Francja traktowała Algierię jako własne terytorium i za wszelką cenę starała się tłumić rewolucję. Ówczesne działania wojsk francuskich zapisały się w historii jako szczególnie bezwzględne. Dalszemu przelewowi krwi kres położył w roku 1962 prezydent Charles de Gaulle, który pod naciskiem światowej opinii publicznej podjął decyzję o wycofaniu się Francuzów z Algierii.



Referendum w sprawie niepodległości Algierii, 1 lipca 1962 r. Demonstranci z algierskimi flagami przechodzą przez dzielnicę zamieszkiwaną przez Europejczyków.

Wyjaśnij, dlaczego Francja nie chciała się zgodzić na niepodległość Algierii.

Źródło: zdjęcie dostępne online na stronie francuskiego dziennika *L'Est Républicain*, tylko do użytku edukacyjnego.

W wielu już niepodległych krajach Afryki doszło do wojen domowych i wojskowych zamachów stanu. Granice państw afrykańskich zostały arbitralnie wykreślone przez europejskich polityków, bez uwzględniania podziałów plemiennych i religijnych. W imię pokoju państwa afrykańskie przyjęły zasadę niezmienności granic z czasów kolonializmu, ale sytuacja na tym kontynencie jest tak skomplikowana, że do dnia dzisiejszego trwają konflikty wewnątrz państw i między nimi.



Koronacja Jeana Bedela Bokassy na cesarza, grudzień 1977 r. Ceremonia ta wzorowana była na koronacji cesarskiej Napoleona I. Jej przepych kontrastował z nędzą panującą w Cesarstwie Środkowoafrykańskim (1976–1979), obecnie Republice Środkowoafrykańskiej. Koronacja cesarska Bokassy I stała się symbolem wszechwładzy i ostentacyjnej rozrzutności afrykańskich dyktatorów doby postkolonialnej.

Wyjaśnij, z czego mogło wynikać otaczanie się takim przepychem przez nowych władców niepodległych państw afrykańskich.

Źródło: AFP, Pierre Guillaud, domena publiczna.

Źródłem problemów nowo powstałych państw był także brak tradycji państwowych: dla większości mieszkańców Afryki większe znaczenie miała lojalność wobec własnego plemienia i klanu niż wobec państwa. Urzędnicy afrykańscy często wzorowali się na sposobie życia białych urzędników kolonialnych. W rezultacie bolączką stały się korupcja i nadużycia. Wykształcone elity były bardzo nieliczne i swoje rządy opierały na sile wojska. Nowe państwa, zwłaszcza w Afryce, były słabe gospodarczo i politycznie dlatego szybko stały się polem rywalizacji Stanów Zjednoczonych i Związku Sowieckiego. Oba mocarstwa starały się uzyskać tam wpływy polityczne, a dzięki nim – osiągnąć albo cele strategiczne (np. dogodne miejsca na założenie baz wojskowych), albo gospodarcze (złoża surowców naturalnych). Podobnie też, choć w mniejszym zakresie, dawne mocarstwa kolonialne starały się gospodarczo uzależnić kraje, które dopiero co uzyskały niepodległość. Tego rodzaju relacje nazywa się neokolonializmem.

Ciekawostka

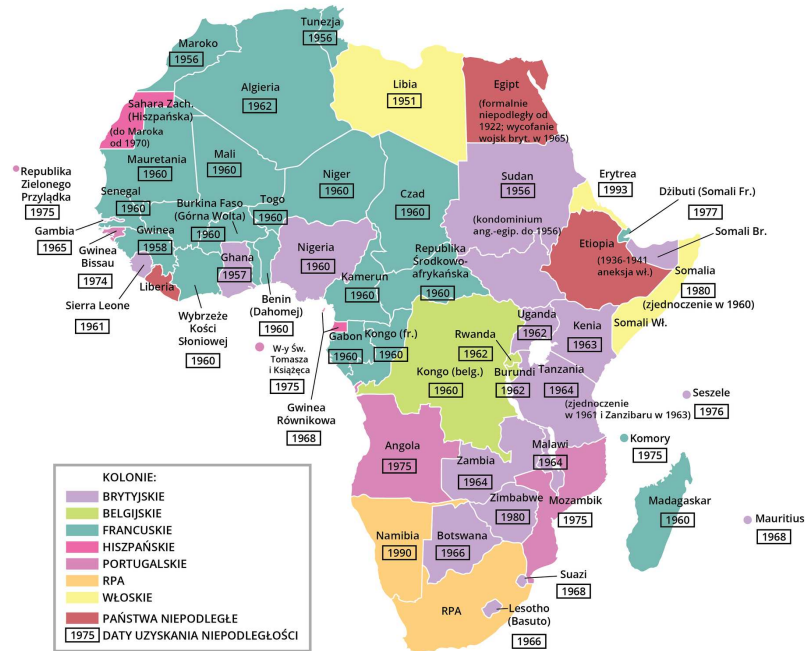
Terminem „neokolonializm” określa się zazwyczaj politykę byłych metropolii dążących do utrzymania związków z dawnymi koloniami i do zachowania w nich wpływów politycznych, ekonomicznych i kulturowych. Przykładem

może być postępowanie Francji, która w swoich byłych koloniach pozostawiła bazy wojskowe wraz z oddziałami Legii Cudzoziemskiej. Oznaczało to brak równowagi w stosunkach między dawną metropolią a koloniami. Po 1945 r. metropolie kolonialne stosowały metodę „wyjść, aby pozostać”. Polegała ona na przekazaniu zewnętrznych atrybutów niepodległości przy jednoczesnym zatrzymaniu rozwoju gospodarczego i utrzymaniu wpływów ekonomicznych. Zjawisko neokolonializmu można zatem zinterpretować dwojako. Z jednej strony jest to układ zależności między dawnymi koloniami a byłymi metropoliami, a z drugiej – program częściowego wyjścia państw postkolonialnych z zacofania gospodarczego. Program ten polega na inwestowaniu kapitału, wykorzystywaniu miejscowej taniej siły roboczej oraz rynku zbytu. Teoretycznie celem współpracy jest modernizacja struktury gospodarczej byłych kolonii, kraje zachodnie preferują jednak te dziedziny gospodarki, które są szczególnie korzystne dla nich. Czerpią więc z tej wspólnoty pokaźne zyski i utrzymują kraje ówczesnego Trzeciego Świata w zależności ekonomicznej. Część bogatych państw zachodnich (m.in. Francja, Niemcy, Stany Zjednoczone i Wielka Brytania) przeniosła swoje fabryki do państw Trzeciego Świata ze względu na wysoki koszt siły roboczej u siebie. Neokolonializm pogłębił nierówności społeczne w krajach globalnego Południa i ich zależność od bogatej Północy. Zyski z wydobycia zasobów naturalnych czerpały (i czerpią nadal) zachodnie koncerny, a ubogie państwa nie tylko nie bogaciły się, ale też często do dziś zmagają się z zanieczyszczeniem środowiska, spowodowanym rabunkową gospodarką. Przykładem takich działań może być Nigeria (ropa naftowa i gaz), Irak (ropa naftowa), czy Sierra Leone (diamenty). Innym niekorzystnym skutkiem neokolonialnej polityki było narzucenie, np. krajom afrykańskim, języków europejskich jako urzędowych oraz dominacja kultury zachodnioeuropejskiej kosztem kultur etnicznych.



Kwame Nkrumaha, działacz polityczny, myśliciel i pierwszy prezydent Ghany, który wprowadził pojęcie neokolonializmu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.



Wskaż na mapie państwa, które zyskały niepodległość jeszcze w latach 40. Z czego wynikała tak szybka dekolonizacja na tych terenach?

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Republika Południowej Afryki i polityka **apartheidu**

Jednym z istotniejszych problemów Afryki postkolonialnej była Republika Południowej Afryki (RPA), której powstanie proklamowano w 1961 r. Nie uznali jej za niepodległe państwo ani czarnoskórzy mieszkańcy (stanowiący większość w państwie), ani część państw afrykańskich. Przyczyną była prowadzona przez to państwo polityka apartheidu (po afrykanersku – separacja, rozróżnienie).

Apartheid obowiązywał w RPA w latach 1948–1994, a w Rodezji (obecnie Zimbabwe) w latach 1971–1980. Do jego podstawowych założeń należały segregacja rasowa, dyskryminacja ludności kolorowej oraz podkreślanie misji cywilizacyjnej rasy białej. Czarnoskórzy mieszkańcy mogli się poruszać tylko wyznaczonymi środkami komunikacji i korzystać z lokali gastronomicznych przeznaczonych tylko dla nich. W latach 1963–1989 przeprowadzono tzw.

bantustanizację RPA – utworzono 10 bantustanów, czyli wydzielonych terytoriów przeznaczonych wyłącznie dla ludności murzyńskiej.





Londyński autobus „bojkot apartheidu”, 1989 r.

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY 2.0.

Znak informujący, że plaża jest dostępna tylko dla białych, Durban, Republika Południowej Afryki. Wyjaśnij, dlaczego apartheid powstał właśnie w RPA. Przypomnij, czyja to była wcześniej kolonia. Jakich miała osadników? Co to były wojny burskie? Źródło: Guinnog, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

W związku z sankcjami międzynarodowymi (m.in. zamknięciem portów morskich dla statków RPA, wprowadzeniem ogólnoświatowego embarga na handel z tym państwem) oraz uznaniem apartheidu przez

ONZ za zbrodnię przeciwko ludzkości, RPA zaczęła się wycofywać z tej polityki. Główną siłą polityczną walczącą z apartheidem stał się [Afrykański Kongres Narodowy](#). W 1991 r. RPA anulowała wszystkie ustawy sankcjonujące apartheid. Dwa lata później uchwalono demokratyczną konstytucję. W 1994 r. zlikwidowano bantustany i przeprowadzono wolne wybory. Zwyciężył w nich Afrykański Kongres Narodowy, a jego przywódca [Nelson Mandela](#) został prezydentem. Istotną rolę w procesie likwidacji apartheidu odegrał również poprzedni prezydent [Frederik de Klerk](#). Obaj politycy otrzymali w 1993 r. pokojową Nagrodę Nobla.



Od lewej: Frederik de Klerk, Nelson Mandela. Zwróć uwagę na osoby stojące w tle. O czym świadczy spora liczba czarnoskórych polityków?

Źródło: dostępny online na stronie brytyjskiego dziennika *The Telegraph*, tylko do użytku edukacyjnego.

Słownik

apartheid

(afr. *apartheid* od *apart* – osobno), ideologia polityczno-społeczna dyskryminująca ludność czarnoskórą, oparta na segregacji rasowej

Afrykański Kongres Narodowy

partia polityczna w RPA, założona w 1912 r. pod nazwą Południowoafrykański Tubylczy Kongres Narodowy jako organizacja walcząca z dyskryminacją rasową w Związku Południowej Afryki (od 1961 r. RPA) (definicja na podstawie *Internetowej encyklopedii PWN*)

bantustan

(od słowa *Bantu* – oznaczającego grupy etniczne zamieszkujące Afrykę), wydzielone terytorium dla ludności czarnoskórej, na terenie RPA

dekolonizacja

(łac. *de* – od i *colonia*), otrzymywanie lub zdobywanie niezależności, niepodległości przez kolonie, wyzwolenie się narodu z zależności kolonialnej

ONZ

Organizacja Narodów Zjednoczonych, powstała w 1945 roku organizacja międzynarodowa, której zadaniem jest utrzymywanie spokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz kontrola przestrzegania praw i wolności człowieka

Słowa kluczowe

postkolonializm, neokolonializm, RPA, Nelson Mandela, Frederik de Klerk, Pokojowa Nagroda Nobla, świat po II wojnie światowej, dekolonizacja

Bibliografia

Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002.

Wielka historia świata. Tomy 1-12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności); Świat Książki 2004-2006.

Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011-2019.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą, a następnie podaj państwa, które stały się niepodległe najpóźniej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Opisz, z czego wynikało takie opóźnienie w przekazaniu samodzielnych rządów.

Symulacja interaktywna + Sprawdź się

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą symulację interaktywną. Przedstawia ona dochód mieszkańców Południowej Afryki (od 1961 r. Republiki Południowej Afryki) względem dochodu ludności białej. Poszczególne interaktywne elementy wykresu wymienione są nad nim. Możesz je włączać i wyłączać, zmieniając w ten sposób wygląd wykresu.

Następnie wykonaj kolejne polecenia.

Polecenie 2

Opisz, czy zniesienie polityki apartheidu przyniosło poprawę sytuacji ekonomicznej wszystkich grup ludności zamieszkującej Republikę Południowej Afryki? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Podaj grupę ludności zamieszkującą obszary Republiki Południowej Afryki, której status ekonomiczny najbardziej się poprawił po zniesieniu polityki apartheidu.

Twoja odpowiedź

Polecenie 4

Odpowiedz na pytania. Która grupa ludności miała najniższy status w okresie funkcjonowania polityki apartheidu? Czym to mogło być twoim zdaniem spowodowane?

Twoja odpowiedź

Tekst źródłowy do ćwiczeń 1, 2 i 3

“ **Komunikat końcowy konferencji krajów Azji i Afryki w Bandungu, 24 kwietnia 1955 r. (fragmenty)**

Konferencja krajów Azji i Afryki, zwołana na zaproszenie premierów Birmy, Ceylonu, Indii, Indonezji i Pakistanu, obradowała w Bandungu w dniach od 18 do 24 kwietnia 1955 r. Poza pięcioma krajami organizującymi konferencję uczestniczyły w niej następujące 24 kraje:

1. Abisynia, 2. Afganistan, 3. Arabia Saudyjska, 4. Chińska Republika Ludowa, 5. Egipt, 6. Filipiny, 7. Irak, 8. Iran, 9. Japonia, 10. Jemen, 11. Jordania, 12. Kambodża, 13. Laos, 14. Liban, 15. Liberia, 16. Libia, 17. Nepal, 18. Sudan, 19. Syjam, 20. Syria, 21. Turcja, 22. Wietnamska Republika Demokratyczna, 23. Wietnam Południowy, 24. Złote Wybrzeże.

Konferencja krajów Azji i Afryki omówiła problemy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania i troski krajów Azji i Afryki oraz przedyskutowała sposoby i środki, za pomocą których narody tych krajów mogłyby osiągnąć szerszą współpracę gospodarczą, kulturalną i polityczną.

A. Współpraca gospodarcza:

Konferencja krajów Azji i Afryki uznaje za nagłą konieczność pobudzenia rozwoju gospodarczego w strefie Azji i Afryki. Dano

wyraz powszechnemu pragnieniu współpracy gospodarczej między uczestniczącymi krajami na zasadzie wzajemnych interesów i poszanowania suwerenności narodowej. Propozycje w sprawie współpracy gospodarczej w gronie uczestniczących krajów nie wykluczają tego, że może być pożądana lub potrzebna współpraca z krajami leżącymi poza tą strefą, nie wyłączając inwestycji obcego kapitału. Uznano dalej, że pomoc otrzymywana przez niektóre uczestniczące kraje spoza tej strefy, w myśl międzynarodowych lub dwustronnych układów, wniosła cenny wkład do realizacji programów rozwoju tych krajów.

Kraje uczestniczące zgodnie postanawiają udzielać sobie nawzajem pomocy technicznej w możliwie najszerszym zakresie w postaci: rzeczoznawców, praktykantów, projektów eksperymentalnych i urządzeń dla celów doświadczalnych, wymiany doświadczeń oraz tworzenia krajowych i, gdzie to będzie możliwe, regionalnych instytutów do celów szkoleniowych i naukowo-badawczych dla krzewienia wiedzy technicznej i umiejętności we współdziałaniu z istniejącymi organizacjami międzynarodowymi.

Konferencja krajów Azji i Afryki zaleca: rychłe utworzenie specjalnego funduszu Narodów Zjednoczonych dla rozwoju gospodarczego; przydzielanie przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju większej części jego zasobów krajom Azji i Afryki; rychłe utworzenie międzynarodowej instytucji finansowej, której działalność obejmowałaby dokonywanie słusznych inwestycji oraz udzielanie poparcia wspólnym przedsięwzięciom krajów Azji i Afryki, o ile odpowiadałoby to ich wspólnym interesom.

Konferencja krajów Azji i Afryki uznaje żywotną konieczność ustabilizowania wymiany handlowej w tej strefie. Przyjęto zasadę rozszerzenia zakresu wielostronnej wymiany handlowej i płatności. Stwierdzono jednak, że pewne kraje ze względu na swe warunki ekonomiczne będą zmuszone opierać wymianę handlową na układach dwustronnych.

Konferencja krajów Azji i Afryki zaleca uczestniczącym krajom, by podjęły wspólną akcję dla stabilizacji międzynarodowych cen i popytu na surowce w drodze układów dwustronnych i wielostronnych i aby – o ile to będzie możliwe w praktyce i pożądane – zajmowały jednakowe stanowisko w tej sprawie na forum stałej komisji doradczej Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw międzynarodowej wymiany towarowej i w innych organizacjach międzynarodowych.

Konferencja krajów Azji i Afryki zaleca ponadto, by kraje Azji i Afryki urozmaiciły swój eksport, przetwarzając uprzednio swe surowce, gdy będzie to ze względów gospodarczych możliwe; należy zachęcać i popierać organizowanie międzyregionalnych targów oraz wymiany delegacji handlowych i grup przedstawicieli kół przemysłowo-handlowych; należy popierać wymianę informacji i wzorów towarów w celu rozwijania handlu międzyregionalnego oraz zapewnić normalne możliwości tranzytowe krajom niemającym dostępu do morza. [...]

Konferencja krajów Azji i Afryki zgodnie postanowiła, że należy popierać tworzenie krajowych i regionalnych banków i towarzystw ubezpieczeniowych.

Źródło: Komunikat końcowy konferencji krajów Azji i Afryki w Bandungu, 24 kwietnia 1955 r. (fragmenty), [w:] Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002, s. 328–329.

Pokaż ćwiczenia:   

Ćwiczenie 1



Wymień zalecenia dotyczące prowadzenia wspólnej polityki gospodarczej.

Tvoja odpowiedź

Ćwiczenie 2



Wyjaśnij, na czym według dokumentu miała polegać pomoc międzynarodowa dla Afryki i Azji.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 3



Oceń, czy konferencja dała początek nowej epoce w dziejach świata. Uzasadnij odpowiedź.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 4



Dopasuj nazwy krajów do opisów, które ich dotyczą.

„W [...] rząd, pod przywództwem premiera I.D. Smitha, zażądał przyznania niepodległości. Po nieudanych rokowaniach z Wielką Brytanią (1964–65) zdelegalizował partie czarnej ludności, a 11 XI 1965 jednostronnie proklamował niepodległość kraju. Krok ten, nie uznany oficjalnie przez żadne państwo świata [...]. Dzięki pomocy ze strony RPA i Portugalii [kraj], mimo międzynarodowych sankcji oraz spowodowanych nimi strat finansowych, rozwijał się gospodarczo. [...]. Jednocześnie zaczął nasilać się opór czarnej ludności.”

„W czasie II wojny światowej francuska część [kraj] podlegała rządowi Vichy. W 1940 Hiszpanie zajęli Tanger, dwa lat później część francuską opanowały wojska amerykańsko-brytyjskie. Po wojnie nasiliły się dążenia [...] do odzyskania niepodległości i suwerenności poprzez działalność partii politycznych (gł. Partii Niepodległości „Istiklal”). Wywołało to represje ze strony administracji francuskiej — aresztowania, zakaz działalności partii politycznej, detronizację i zesłanie (1953) sułtana Muhammada V. Zaostrzająca się sytuacja zmusiła kolonizatorów do ustępstw — 1955 Muhammad V powrócił do kraju. W 1956 [kraj] uzyskał niepodległość.”

„4 grudnia 1976 r. Jean-Bédél Bokassa uznał, że najbardziej właściwym ustrojem dla rządzonego przez siebie kraju będzie monarchia. Ogłosił wtedy, że Republika [...] zostanie cesarstwem, ale dopiero rok później koronował się na cesarza.

Uroczystość nawiązywała stylem do koronacji Napoleona I w 1804 r. Kosztowała 25 mln dolarów. – I nie byłoby w tym nic nadzwyczajnego, gdyby nie fakt, że to stanowiło 1/5 rocznych dochodów państwa [...].

W uroczystości brało udział ok. 3,5 tysiąca gości z całego świata, w tym z Francji, Wlk. Brytanii. - [...] Świat udawał, że nie ma problemu, że stanowi to pewien koloryt lokalny [...]

„Po ośmiu latach wojny, kiedy przemoc i okrucieństwo dominowały po każdej stronie

barykady [...] Francja [zaczęła] przychylić się do nieuchronnego rozwiązania konfliktu [...]. Jeszcze 4 czerwca 1958 r. generał de Gaulle jako nowy szef rządu obiecywał Francuzom [...] że kraj ten zawsze będzie częścią Francji. Jakież było więc rozczarowanie, kiedy już jako prezydent Francji podpisał w marcu 1962 r. tzw. porozumienia z Evian, które które definitywnie kończyły wojnę i otwierały drogę do niepodległości.”

Algieria

Republika Środkowoafrykańska

Zimbabwe

Maroko

Ćwiczenie 5



Oznacz literą A opis wydarzeń chronologicznie najwcześniejszych, zaś literą B - chronologicznie najpóźniejszych.

Opis	Litera
<i>„Tego dnia w parlamencie pojawić się miał urzędujący od kilku miesięcy prezydent Republiki Południowej Afryki Frederik Willem de Klerk, by wygłosić coroczne przemówienie głowy państwa. [...] – Historia narzuciła przywódcom naszego kraju ogromną odpowiedzialność odejścia od drogi konfliktu i konfrontacji, którą dotychczas kroczył. Tylko my, przywódcy naszych ludów, możemy tego dokonać – apelował, nawołując do jedności i współpracy przedstawicieli wszystkich sił politycznych w kraju. Ulica wiwatowała, część białych parlamentarzystów płakała.”</i> https://www.national-geographic.pl/artukul/dzien-w-ktorym-skonczyl-sie-apartheid	
<i>„Opuszczając więzienie po ćwierćwieczu, Mandela był legendą. Zapewne nie zdawał sobie sprawy z rozmiarów mitu, jaki narósł wokół kierownika Włóczni Narodu. Jedno jednak pozostawało oczywiste: skoro po dwudziestu pięciu latach wypuszczano go na wolność, to znaczyło, że coś się zmieniło. Współpracownicy poinformowali go o słabości rządu [...] Mandela nie mógł zaprzepaścić takiej szansy. Agitował w społeczeństwie na na wszelkie możliwe sposoby, zwiększał naciski ANC na rząd.”</i> https://histmag.org/Apartheid-Apogeum-i-upadek.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skrocie-cz.-2-4424	

Opis	Litera
<i>„Masakra była jak iskra, która spadła na beczkę prochu. Wydarzenia w Soweto rozpoczęły reakcję łańcuchową: demonstracje przeciwko polityce apartheidu przetoczyły się przez kraj. Strajki i protesty ciągnęły się jeszcze przez kolejną dekadę. Demonstranci domagali się wyrównania praw z białymi obywatelami i uwolnienia z więzień przywódców protestów z Soweto. Władze wskazały, że podczas manifestacjach zginęło 176 osób. Demonstranci mówili nawet o 700 zabitych.”</i> https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1631823,Masakra-w-Soweto-%e2%80%93-rzez-ktora-rozpoczela-upadek-apartheidu	
<i>„[Mandela] Stanął przed pozornie niewykonalnym zadaniem. Jak zjednoczyć dwie zwaśnione strony. Dwie części społeczeństwa, które chciały wojny, które pragnęły się wzajemnie unicestwić. A Mandela... odwołał się do rugby. Sportu, który wcale nie łączył nikogo w Republice Południowej Afryki. [...] Już w pierwszym miesiącu pełnienia urzędu Mandela zaprosił do siebie kapitana reprezentacji, Pienaaara. Poprosił, żeby Springboks (od zwierzęcia skoczniaka antylopiego), jak zwie się reprezentację RPA w rugby union, byli ambasadorami pokoju. I tak RPA powoli kroczyło ku zjednoczeniu.”</i> https://sport.tvp.pl/47628385/25-lat-temu-rpa-wygralo-puchar-swiata-w-rugby-nelson-mandela-speknil-marzenie-o-zjednoczonym-rpa-dzis-w-tvp-sport-transmisja-na-zywo-stream-tvpsportp	

Opis	Litera
„Ster władzy przeszedł w ręce Hendrika Frensch Verwoerda. [...] Polityka ścisłego odseparowywania ras [...] nie przynosiła, według niego, dostatecznych efektów. [Dlatego] doprowadził do uchwalenia ustawy o samorządzie dla ludności bantu. Zakładano powstanie 8 bantustanów, zwanych homelandami. Na ich terenie miała zamieszkiwać ludność czarnoskóra, stanowiąca tam własne prawo i rozwijająca się „według własnych możliwości”. Najwyższa władza w tych rezerwatach miała należeć do wskazanego przez rząd komisarza generalnego. Przewidywano, iż z czasem wyodrębnione w ten sposób terytoria uzyskają niepodległość.” https://histmag.org/Apartheid-Apogeum-i-upadek.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skrocie-cz.-2-4424	

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Dekolonizacja Afryki. Polityka apartheidu

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:

1) wyjaśnia genezę procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce,

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) charakteryzuje tzw. rok Afryki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje przyczyny dekolonizacji Afryki, do której doszło po II wojnie światowej.
- przedstawia, jak przebiegała dekolonizacja Afryki,
- wyjaśnia znaczenie takich terminów jak m.in. neokolonializm, apartheid, Rok Afryki, batustanizacja.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie przez nauczyciela tematu „Dekolonizacja Afryki. Polityka apartheidu” i celów zajęć. Omówienie planowanego przebiegu zajęć.
2. Nauczyciel prosi, aby uczniowie w parach opracowali mapy myśli związane z tematem (hasło: dekolonizacja Afryki). Wybrana osoba z danej pary przedstawia przygotowane propozycje, a ochotnik zapisuje je na tablicy. Pozostali uczniowie się do nich odnoszą i uzupełniają je o swoje propozycje, tworząc zbiorczą mapę myśli.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują na kartkach minimum pięć pytań do tekstu. Wybrana osoba zbiera pytania do urny. Nauczyciel dzieli uczniów na 5-osobowe grupy, które losują pytania z puli i przygotowują odpowiedzi. Zespół, który jest gotowy, zgłasza się i przedstawia rezultaty swojej pracy. Pozostali uczniowie wraz z nauczycielem weryfikują poprawność odpowiedzi.
2. Praca z pierwszym multimedialnym („Mapa interaktywna”). Nauczyciel czyta polecenie 1: „Zapoznaj się z mapą, a następnie wskaż państwa, które stały się niepodległe najpóźniej” i poleca uczniom, aby wykonali je w parach. Wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej. Następnie

uczniowie wyjaśniają, z czego wynikało takie opóźnienie w przekazaniu samodzielnych rządów (polecenie 2).

3. Praca z drugim multimedium („Symulacja interaktywna + Sprawdź się”). Nauczyciel dzieli uczniów na 4-lub 5-osobowe grupy. Każda z grup wykonuje polecenie 2: „Czy zniesienie polityki apartheidu przyniosło poprawę sytuacji ekonomicznej wszystkich grup ludności zamieszkującej Republikę Południowej Afryki? Uzasadnij swoją odpowiedź”. Po ustalonym czasie przedstawiciel wybranego zespołu prezentuje propozycję odpowiedzi, uczniowie wspólnie z nauczycielem weryfikują jej poprawność.
4. Nauczyciel, nawiązując do polecenia 4 z sekcji „Symulacja interaktywna + Sprawdź się” zadaje uczniom pytanie: Która grupa ludności miała najniższy status w okresie funkcjonowania polityki apartheidu? Czym to mogło być waszym zdaniem spowodowane? Uczniowie krótko dyskutują.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wraca do mapy myśli utworzonej przez uczniów na początku zajęć. Pyta, czy chcieliby ją uzupełnić na podstawie tego, czego dowiedzieli się podczas zajęć. Wybrana osoba może notować dodatkowe propozycje uczniów.
2. Prowadzący inicjuje krótką rozmowę, zadając pytanie: Czego uczniowie się nauczyli? Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
3. Nauczyciel omawia przebieg zajęć i pracę uczniów w trakcie lekcji.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 3, 4 i 5 z sekcji „Symulacja interaktywna + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002.

Wielka historia świata. Tomy 1-12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności); Świat Książki 2004-2006.

Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011-2019.

Wskazówki metodyczne:

Informacje z sekcji „Mapa interaktywna” mogą być wykorzystane w trakcie lekcji do pracy uczniów w grupach lub samodzielnie.